

Passende beoordeling structuurvisie Oosterwold

Toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998

Definitief

Grontmij Nederland B.V.
Houten, 25 maart 2013

, revisie D1

Verantwoording

Titel : Passende beoordeling structuurvisie Oosterwold
Subtitel : Toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998
Projectnummer : 326792
Referentienummer :
Revisie : D1
Datum : 25 maart 2013

Auteur(s) : mr. A.H. Tuitert
E-mail adres : daniel.tuitert@grontmij.nl
Gecontroleerd door : C.J. Jaspers
Paraaf gecontroleerd :
Goedgekeurd door : C.F. van Duin
Paraaf goedgekeurd :
Contact : Grontmij Nederland B.V.
De Molen 48
3994 DB Houten
Postbus 119
3990 DC Houten
T +31 30 634 47 00
F +31 30 637 94 15
www.grontmij.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel	4
2	Wettelijk kader.....	5
1.1	Natuurbeschermingswet 1998	5
1.2	Toetsingskader passende beoordeling	5
3	Huidige situatie.....	7
3.1	Aanwezige kwalificerende soorten in het plangebied	7
3.1.1	Bruine kiekendief.....	7
3.1.2	Blauwe kiekendief	8
3.1.3	Herbivore watervogels.....	8
4	Effecten en toetsing.....	9
4.1	Afbakening.....	9
4.2	Stikstofdepositie	9
4.3	Geluid	9
4.4	Recreatie	10
4.5	Verlies aan leefgebied van kwalificerende vogelsoorten.....	10
4.5.1	Bruine en blauwe kiekendief.....	10
4.5.2	Herbivore watervogels.....	10
5	Conclusie	12

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De structuurvisie voor Oosterwold maakt ontwikkelingen in het plangebied mogelijk die kunnen leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van habitats en/of habitats van soorten of tot een significante verstoring van soorten. Derhalve is een passende beoordeling opgesteld waarin op een passend detailniveau ten aanzien van de structuurvisie is gekeken of significante effecten (kunnen) optreden.

1.2 Doel

Het doel van deze passende beoordeling is om vast te stellen in hoeverre de ontwikkeling van Oosterwold kan leiden tot effecten op Natura 2000-gebieden en/of Beschermde natuurmonumenten. Dit is noodzakelijk voor een bestuursorgaan om een plan dat effecten kan hebben op Natura 2000-gebieden te kunnen vaststellen. Op grond van artikel 19j Nb-wet houdt een bestuursorgaan bij het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstoring effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, rekening met de gevolgen die het plan kan hebben voor het Natura 2000-gebied.

2 Wettelijk kader

1.1 Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) biedt de juridische basis voor de bescherming van gebieden in Nederland. Internationale verplichtingen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, maar ook verdragen als bijvoorbeeld het Verdrag van Ramsar (Wetlands) zijn hiermee in nationale regelgeving verankerd. De Nb-wet onderscheidt twee categorieën beschermde gebieden:

- Natura 2000-gebieden.
- Beschermde natuurmonumenten.

Onder Natura 2000-gebieden vallen de gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn en/of Habitatrichtlijn zijn aangewezen. Voor al deze gebieden gelden instandhoudingsdoelen. De essentie van het beschermingsregime voor deze gebieden is dat deze instandhoudingsdoelen niet in gevaar mogen worden gebracht. Om dit toetsbaar te maken kent de Natuurbeschermingswet voor projecten en andere handelingen die gevolgen voor soorten en habitats van de betreffende gebieden zouden kunnen hebben, een vergunningplicht (artikel 19d Nb-wet). Ook projecten of handelingen die buiten het Natura 2000-gebied plaatsvinden kunnen zonder vergunning verboden zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden.

Beschermde Natuurmonumenten kennen een nationale aanwijzingsgrondslag op basis van natuurschoon en natuurwetenschappelijke betekenis. Ook voor het aantasten van de wezenlijke kenmerken van deze Beschermde natuurmonumenten geldt een vergunningplicht (Artikel 16 Nb-wet).

Voor Natura 2000-gebieden die vroeger een Beschermde natuurmonument waren, gelden niet alleen de instandhoudingsdoelen ter uitvoering van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn, maar ook de oude doelen met betrekking tot natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Deze zogenaamde 'oude doelen' stammen uit de tijd dat het gebied een Beschermde natuurmonument was. Tot dusverre gold voor die oude doelen het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn, terwijl die richtlijn daartoe niet verplicht. Voor beide soorten doelstellingen komen als gevolg van de Crisis- en Herstelwet aparte beschermingsregimes te gelden.

- Oude doelen: voor deze doelen komt het lichtere regime voor beschermde natuurmonumenten te gelden.
- Natura 2000-doelen: voor deze doelen blijft het huidige regime van de Natuurbeschermingswet van toepassing.

1.2 Toetsingskader passende beoordeling

De effecten van de ingrepen worden getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen die gelden voor de habitattypen en soorten waarvoor de betreffende Natura 2000-gebieden zijn aangewezen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een verslechtering van de kwaliteit van habitattypen en habitats van soorten en een significante verstoring van soorten (conform artikel 19j Nb-wet).

Voor het begrip significantie bestaat geen juridische (of ecologische) definitie. De Europese Commissie laat de interpretatie van dit begrip over aan de lidstaten. Tot op heden wordt in de jurisprudentie teruggegrepen op een uitspraak van het Europese Hof van Justitie uit 2004. In het Kokkelvisserijarrest is significantie door het Europese Hof van Justitie als volgt omschreven:

'Een plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een gebied moet worden beschouwd als een plan of project dat significante gevolgen kan hebben voor

het betrokken gebied, wanneer de instandhoudingsdoelstellingen daarvan in gevaar dreigen te komen.'

Verslechtering van de kwaliteit van een habitat treedt op wanneer in een bepaald gebied de door dit habitat ingenomen oppervlakte afneemt, of wanneer het met de specifieke structuur en functies die voor de staat van instandhouding van de met dit habitat geassocieerde typische soorten, in dalende lijn gaat in vergelijking met de begintoestand. Onder verslechtering wordt de fysieke aantasting van een habitat verstaan.

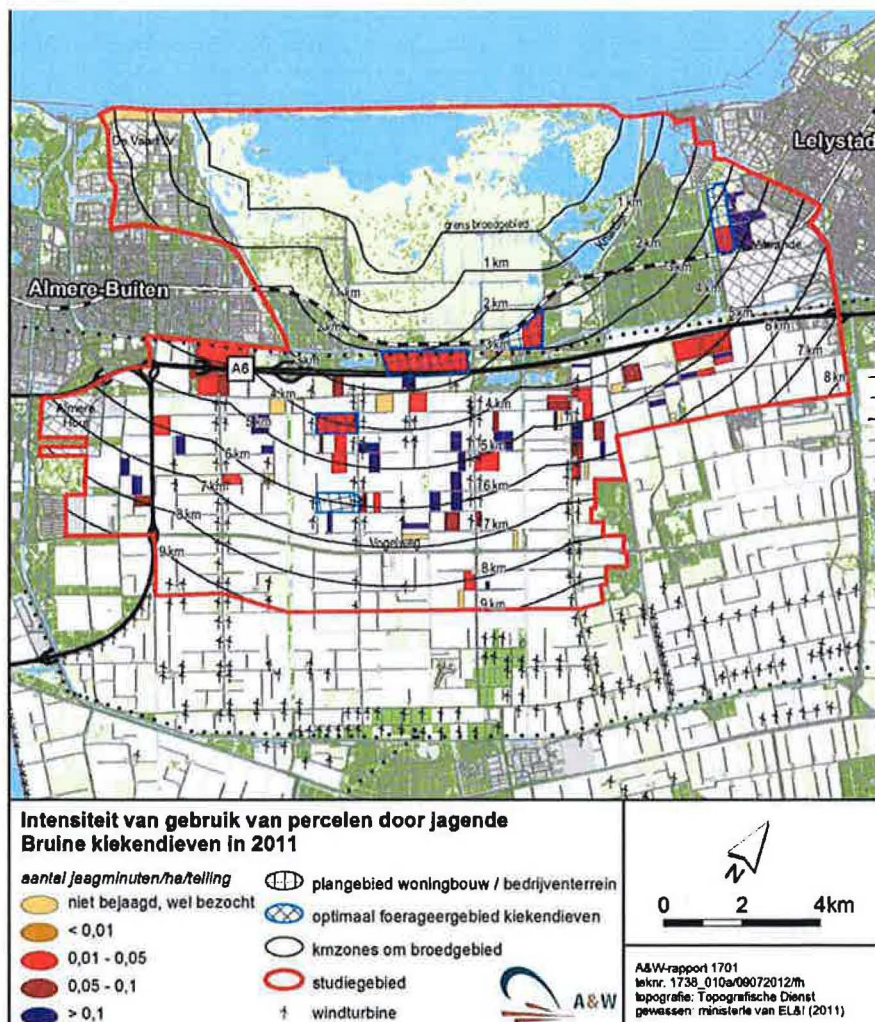
Verstoring van soorten heeft geen directe invloed op de fysieke kenmerken van een gebied; een verstoring betreft soorten en is vaak in de tijd beperkt (beweging, lawaai, lichtbronnen). Belangrijke parameters zijn intensiteit, de duur en de frequentie van verstoringen. Om significant te zijn moet een verstoring de staat van instandhouding van een soort beïnvloeden. Een significante verstoring treedt op wanneer uit populatiedynamische gegevens betreffende die soort in dat gebied blijkt dat de soort het gevaar loopt, in vergelijking met de begintoestand, niet langer een levensvatbare component van de natuurlijke habitat te zullen blijven.

3 Huidige situatie

3.1 Aanwezige kwalificerende soorten in het plangebied

3.1.1 Bruine kiekendief

Uit een studie van Altenburg & Wymenga (2011) naar het foerageergedrag van kiekendieven uit de Oostvaardersplassen blijkt dat het plangebied van Oosterwold geschikt foerageergebied voor de bruine kiekendief bevat en dat de soort hier ook daadwerkelijk foerageert. In het plangebied liggen enkele extensief beheerde agrarische percelen met een hoge muizendichtheid waar bruine kiekendieven tijdens het onderzoek van Altenburg & Wymenga hebben gevoera-geerd (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1 Gebieden met geschikt foerageergebied van de bruine kiekendief. Deze figuur is overgenomen uit Altenburg & Wymenga, 2011.

Het instandhoudingsdoel van de bruine kiekendief voor het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen betreft het behoud van de omvang en kwaliteit voor een leefgebied met een draagkracht van ten minste 40 paren. Het aantal broedgevallen van de bruine kiekendief bedroeg in 2011 in totaal 59. Het aantal broedparen van de bruine kiekendief in de Oostvaardersplassen bevindt zich momenteel dus boven het instandhoudingsdoel.

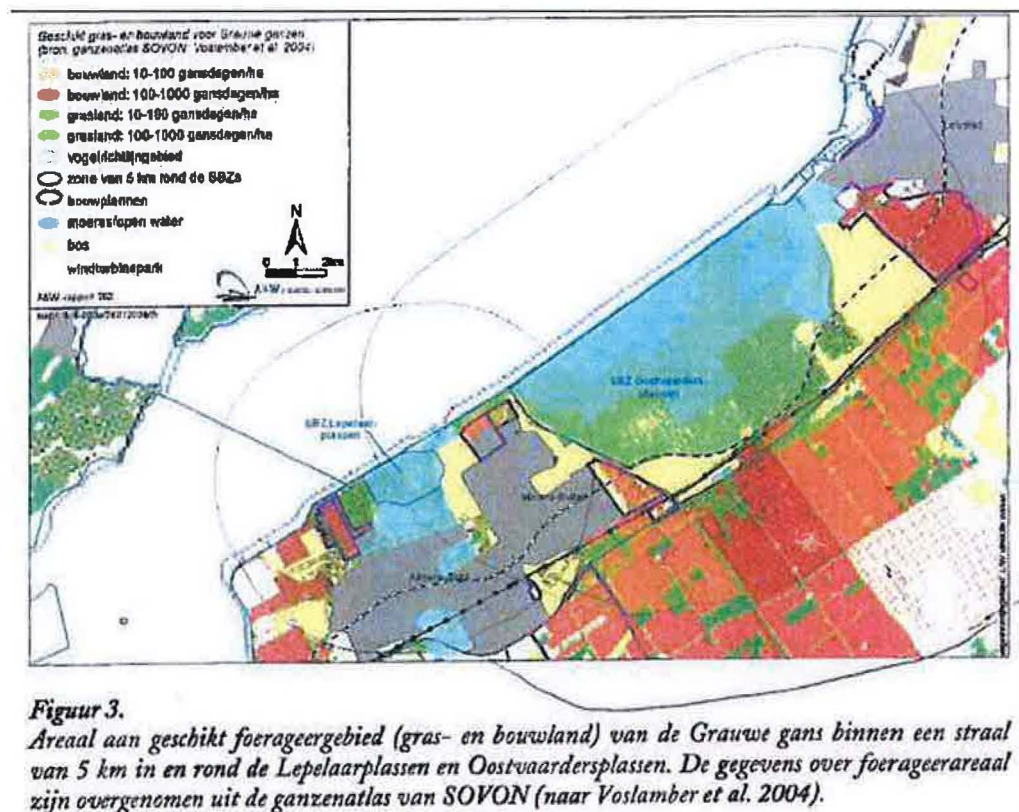
3.1.2 Blauwe kiekendief

Uit een studie van Altenburg & Wymenga (2011) naar het foerageergedrag van kiekendieven uit de Oostvaardersplassen blijkt dat het plangebied van Oosterwold geschikt foerageergebied voor de blauwe kiekendief bevat. De soort is hier echter niet foeragerend aangetroffen, omdat het enige broedgeval in dat jaar in het oostelijk deel van de Oostvaardersplassen aanwezig was en het plangebied van Oosterwold op een te grote afstand ligt om van daaruit bereikt te kunnen worden.

Het instandhoudingsdoel van de blauwe kiekendief voor het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen betreft uitbreiding omvang en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht van ten minste 4 paren. Het aantal broedgevallen van de blauwe kiekendief bedroeg in 2011 slechts 1. Het aantal broedparen van de blauwe kiekendief in de Oostvaardersplassen bevindt zich momenteel dus (ver) onder het instandhoudingsdoel.

3.1.3 Herbivore watervogels

De grauwe gans, kolgans, brandgans, smient en wilde zwaan ruilen, rusten en slapen voornamelijk 's winters in het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen en foerageren op de omliggende landbouwgronden, waaronder die in het plangebied van Oosterwold. De relevante gebieden zijn opgenomen in onderstaande figuur 3.2.

Figuur 3.2 Gebieden met geschikt foerageergebied van de grauwe gans. Deze figuur is overgenomen uit Altenburg & Wymenga, 2006.

4 Effecten en toetsing

4.1 Afbakening

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de begrenzing van een Natura 2000-gebied. Van directe effecten in de vorm van ruimtebeslag op een Natura 2000-gebied is derhalve geen sprake. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied betreft het gebied Oostvaardersplassen op een afstand van circa 1,8 km van het plangebied. In de wijdere omgeving liggen de Natura 2000-gebieden IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, Lepelaarsplassen en Naardermeer.

Het plangebied heeft (mogelijk) alleen een ecologische relatie met het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen via de band van externe werking op kwalificerende soorten die vanuit de Oostvaardersplassen in het plangebied foerageren. Dit zijn de volgende soorten:

- Bruine kiekendief.
- Blauwe kiekendief.
- Herbivore watervogels.

Op basis van afstand van het plangebied tot Natura 2000-gebieden en de effectafstand van ingrepen in het plangebied, zijn alleen de volgende verstoringsaspecten relevant:

- Stikstofdepositie;
- Recreatie;
- Geluid;
- Verlies aan leefgebied van kwalificerende soorten die in het plangebied foerageren.

Deze aspecten zullen verder in deze passende beoordeling aan de orde komen. In de passende beoordeling van DHV (2012) voor het RijkRegioprogramma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM) is uitgebreid ingegaan op mogelijke effecten van het plan vanwege stikstofdepositie, recreatie en geluid op omliggende Natura 2000-gebieden. Oosterwold maakt onderdeel uit van RRAAM, maar betreft slecht een klein deel van het totale project. Voor de beoordeling van de aspecten stikstofdepositie, recreatie en geluid wordt gebruik gemaakt van de uitkomsten van de passende beoordeling van DHV voor RRAAM.

4.2 Stikstofdepositie

Uit de passende beoordeling van DHV voor RRAAM blijkt dat er geen toename aan stikstofdepositie op omliggende Natura 2000-gebieden optreedt als gevolg van wonen, recreatie en infrastructuur. Een verslechtering van de kwaliteit van natuurlijke habitats of habitats van soorten van Natura 2000-gebieden als gevolg van stikstofdepositie kan derhalve worden uitgesloten. Als dit voor het gehele plan van RRAAM (inclusief Oosterwold) geldt, dan geldt dit met zekerheid ook voor het in omvang veel geringere plan Oosterwold. Een verslechtering van de kwaliteit van natuurlijke habitats of habitats van soorten van Natura 2000-gebieden als gevolg van stikstofdepositie door Oosterwold kan derhalve worden uitgesloten.

4.3 Geluid

Uit de passende beoordeling van DHV voor RRAAM blijkt dat er een geluidstoename van minder dan 1 dB op het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen optreedt. Een geluidstoename van minder dan 1 dB is zo gering, dat hiervan geen negatieve effecten zijn op beschermde soorten. Een significante verstoring van kwalificerende (vogel)soorten van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen kan derhalve worden uitgesloten. Als dit voor het gehele plan van RRAAM (inclusief

Oosterwold) geldt, dan geldt dit met zekerheid ook voor het in omvang veel geringere plan Oosterwold. Een significante verstoring van kwalificerende soorten van Natura 2000-gebieden kan derhalve met zekerheid worden uitgesloten.

4.4 Recreatie

Uit de passende beoordeling van DHV voor RRAAM blijkt dat een significante verstoring van kwalificerende (vogel)soorten van omliggende Natura 2000-gebieden als gevolg van recreatie kan worden uitgesloten. Als dit voor het gehele plan van RRAAM (inclusief Oosterwold) geldt, dan geldt dit met zekerheid ook voor het in omvang veel geringere plan Oosterwold. Een significante verstoring van kwalificerende soorten van Natura 2000-gebieden kan derhalve met zekerheid worden uitgesloten.

4.5 Verlies aan leefgebied van kwalificerende vogelsoorten

4.5.1 Bruine en blauwe kiekendief

Uit de beschrijving van de huidige situatie blijkt dat binnen het plangebied geschikt foerageergebied aanwezig is voor de kwalificerende vogelsoorten bruine kiekendief en blauwe kiekendief voor het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. Met name voor de blauwe kiekendief geldt dat de soort in een (zeer) ongunstige staat van instandhouding is en momenteel met 1 broedpaar (2011) onder het instandhoudingsdoel van 4 broedparen zit. Dit betekent dat ieder verlies aan leefgebied voor de soort mogelijk tot een significant negatief effect leidt. Kiekendieven foerageren overwegend in muizenrijk agrarisch gebied tot een afstand van circa 6 km van de broedplaats (Oostvaardersplassen). Ongeveer de helft van het plangebied ligt binnen het bereik van kiekendieven uit de Oostvaardersplassen. Als gevolg van de voorgenomen ingreep wordt door verlies aan leefgebied en verstoring de helft van het plangebied grotendeels ongeschikt als leefgebied voor de bruine en blauwe kiekendief. Zonder maatregelen leidt dit naar verwachting tot een significante verslechtering van het leefgebied van beide kiekendiefsoorten, omdat verlies aan foerageergebied kan leiden tot verlies aan broedparen van de bruine en blauwe kiekendief.

In het plangebied is momenteel circa 600 ha landbouwgrond aanwezig dat binnen het bereik van kiekendieven uit de Oostvaardersplassen ligt. Ongeveer de helft daarvan kan als (sub)optimaal foerageergebied worden beschouwd (Altenburg & Wymenga 2011). Het verlies aan circa 300 ha leefgebied voor de bruine en blauwe kiekendief kan gemitigeerd worden door agrarisch gebied elders binnen het bereik van beide soorten vanuit de Oostvaardersplassen te optimaliseren. Hiervoor geldt een omrekenfactor van agrarische gronden naar optimaal foerageergebied van 15:1. Voor Oosterwold betekent dit dat 20 ha agrarisch gebied optimaal geschikt gemaakt dient te worden ter mitigatie van het verlies aan suboptimaal leefgebied binnen het plangebied.

Geconcludeerd kan worden dat een significante verslechtering van de kwaliteit van leefgebied van de bruine kiekendief en de blauwe kiekendief voorkomen kan worden met behulp van mitigerende maatregelen.

4.5.2 Herbivore watervogels

De grauwe gans, kolgans, brandgans, smient en wilde zwaan ruien, rusten en slapen voornamelijk 's winters in het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen en foerageren op de omliggende landbouwgronden, waaronder die in het plangebied van Oosterwold. De aantallen van deze vogels kunnen alleen in stand worden gehouden wanneer rond de Natura 2000-gebieden een bepaald areaal aan foerageergebied aanwezig is. Ganzen zijn in staat om grotere afstanden te overbruggen op zoek naar voedsel. Maar hoe groter de afstand wordt, des te groter het energieverbruik. Energetisch gezien zijn foerageergebieden nabij rust- of slaaplocaties optimaal. Als gevolg van de ruimtelijke ontwikkelingen in Oosterwold gaat er binnen een gebied van circa 600 ha geschikt foerageergebied van graseters (ganzen, kleine zwaan, smient) verloren. Om een significante verslechtering van het habitat van kwalificerende ganzen, eenden en zwanen uit het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen te voorkomen, dient elders agrarisch gebied optimaal geschikt gemaakt te worden ter mitigatie van het verlies aan leefgebied binnen het plangebied.

Geconcludeerd kan worden dat een significante verslechtering van de kwaliteit van leefgebied van herbivore watervogels voorkomen kan worden met behulp van mitigerende maatregelen.

5 Conclusie

De structuurvisie voor Oosterwold maakt ontwikkelingen in het plangebied mogelijk die kunnen leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van habitats en/of habitats van soorten of tot een significante verstoring van soorten. Derhalve is een passende beoordeling opgesteld waarin op een passend detailniveau ten aanzien van de structuurvisie is gekeken of significante effecten (kunnen) optreden.

Uit de effectbeoordeling blijkt dat een verslechtering van de kwaliteit van habitats of habitats van soorten en/of een significante verstoring van soorten waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen kan worden uitgesloten voor de volgende onderzochte aspecten:

- Stikstofdepositie
- Recreatie
- Geluid

Alleen ten aanzien van het aspect verlies aan leefgebied van kwalificerende vogelsoorten geldt dat zonder mitigerende maatregelen een significante verslechtering van de kwaliteit van leefgebied van de kwalificerende soorten bruine en blauwe kiekendief en van herbivore watervogels voor het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen niet is uit te sluiten. Door het treffen van mitigerende maatregelen (aanleg en/of verbetering van de kwaliteit van foerageergebied van de betreffende soorten elders), kan een significante verslechtering van de kwaliteit van het leefgebied van de genoemde soorten met zekerheid worden voorkomen.